

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قانون مجازات اسلامی
(نموداری)
(مصوب ۹۲/۲/۱)
(مطابق با آخرین اصلاحات و الحاقات)

تدوین: رضا بولاغی- حبیب... جمادی

انتشارات چتر دانش

- ◆ عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
- ◆ عنوان و نام پدیدآور : قانون مجازات اسلامی نموداری (مصوب ۹۲/۲/۱)
- تدوین رضا بولاغی، حبیب‌الله جمادی؛
- به سفارش موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش.
- ◆ مشخصات نشر : تهران: چتر دانش، ۱۳۹۲.
- ◆ مشخصات ظاهری : ۶۰۱ ص؛ ۱۲×۱۷ س م
- ◆ شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۸۱-۶۰-۲
- ◆ وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
- ◆ یادداشت : چاپ قبلی: آراء سبز، ۱۳۹۱ (۴۵۰ ص).
- ◆ موضوع : قانون کیفری - ایران.
- ◆ شناسه افزوده : بولاغی، رضا، ۱۳۶۵ - گردآورنده
- ◆ شناسه افزوده : جمادی، حبیب‌الله، ۱۳۶۶ - گردآورنده
- ◆ رده بندی کنگره : ۱۳۹۲/۸ KMHF۳۷۹۳/۸
- ◆ رده بندی دیویی : ۳۴۵/۵۵
- ◆ شماره کتابشناسی ملی : ۳۱۵۶۰۶۹

- ◆ نام کتاب : قانون مجازات اسلامی نموداری (مصوب ۹۲/۲/۱)
- ◆ ناشر : چتر دانش
- ◆ تدوین : رضا بولاغی - حبیب‌الله جمادی
- ◆ نوبت و سال چاپ : بیست و ششم - ۱۴۰۲
- ◆ شمارگان : ۲۰۰۰
- ◆ شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۸۱-۶۰-۲
- ◆ قیمت : ۱۹۵۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینری‌جاوید(اردیبهشت‌شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

رشته حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه کتب و جزواتی هستند که طی سالیانتمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه علمی بیش از پیش به‌منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

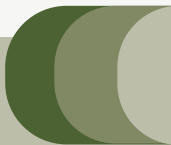
۱۲	قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱
۱۲	کتاب اول: کلیات
۱۲	بخش اول: مواد عمومی
۱۲	فصل اول: تعاریف
۱۳	فصل دوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در مکان
۱۸	فصل سوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در زمان
۲۳	فصل چهارم: قانونی بودن جرایم، مجازات‌ها و دادرسی کیفری
۲۴	بخش دوم: مجازات‌ها
۲۴	فصل اول: مجازات‌های اصلی
۳۹	فصل دوم: مجازات‌های تکمیلی و تبعی
۴۷	فصل سوم: نحوه تعیین و اعمال مجازات‌ها
۵۴	فصل چهارم: تخفیف مجازات و معافیت از آن
۶۳	فصل پنجم: تعویق صدور حکم
۶۷	فصل ششم: تعلیق اجرای مجازات
۷۷	فصل هفتم: نظام نیمه آزادی
۷۹	فصل هشتم: نظام آزادی مشروط
۸۵	فصل نهم: مجازات‌های جایگزین حبس
۹۷	فصل دهم: مجازات‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی اطفال و نوجوانان
۱۰۷	فصل یازدهم: سقوط مجازات
۱۰۷	مبحث اول: عفو
۱۱۳	مبحث دوم: نسخ قانون
۱۱۴	مبحث سوم: گذشت شاکی
۱۱۹	مبحث چهارم: مرور زمان

۱۲۳	مبحث پنجم: توبه مجرم
۱۲۵	مبحث ششم: اعمال قاعده درأ
۱۲۶	بخش سوم: جرایم
۱۲۶	فصل اول: شروع به جرم
۱۳۰	فصل دوم: شرکت در جرم
۱۳۱	فصل سوم: معاونت در جرم
۱۳۴	فصل چهارم: سردستگی گروه مجرمانه سازمان یافته
۱۳۵	فصل پنجم: تعدد جرم
۱۵۰	فصل ششم: تکرار جرم
۱۵۴	بخش چهارم: شرایط و موانع مسئولیت کیفری
۱۵۴	فصل اول: شرایط مسئولیت کیفری
۱۵۶	فصل دوم: موانع مسئولیت کیفری
۱۶۴	بخش پنجم: ادله اثبات در امور کیفری
۱۶۴	فصل اول: مواد عمومی
۱۶۶	فصل دوم: اقرار
۱۶۹	فصل سوم: شهادت
۱۷۷	فصل چهارم: سوگند
۱۸۰	فصل پنجم: علم قاضی
۱۸۱	بخش ششم: مسائل متفرقه
۱۸۸	کتاب دوم: حدود
۱۸۸	بخش اول: مواد عمومی
۱۹۰	بخش دوم: جرایم موجب حد
۱۹۰	فصل اول: زنا
۱۹۴	فصل دوم: لواط، تفخیز و مساحقه

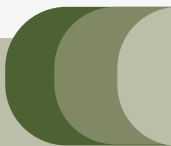
۱۹۷	فصل سوم: قوادی
۱۹۸	فصل چهارم: قذف
۲۰۴	فصل پنجم: سبّ نبی
۲۰۵	فصل ششم: مصرف مسکر
۲۰۶	فصل هفتم: سرقت
۲۱۱	فصل هشتم: محاربه
۲۱۳	فصل نهم: بغی و افساد فی الارض
۲۱۵	کتاب سوم: قصاص
۲۱۵	بخش اول: مواد عمومی
۲۱۵	فصل اول: اقسام و تعاریف جنایات
۲۲۳	فصل دوم: تداخل جنایات
۲۲۶	فصل سوم: شرایط عمومی قصاص
۲۳۳	فصل چهارم: راه‌های اثبات جنایت
۲۴۴	فصل پنجم: صاحب حق قصاص
۲۵۲	فصل ششم: شرکت در جنایت
۲۵۵	فصل هفتم: اکراه در جنایت
۲۵۷	بخش دوم: قصاص نفس
۲۶۰	بخش سوم: قصاص عضو
۲۶۰	فصل اول: موجب قصاص عضو
۲۶۲	فصل دوم: شرایط قصاص عضو
۲۷۲	بخش چهارم: اجرای قصاص
۲۷۲	فصل اول: مواد عمومی
۲۸۳	فصل دوم: اجرای قصاص نفس
۲۸۴	فصل سوم: اجرای قصاص عضو

۲۸۸	کتاب چهارم: دیات
۲۸۸	بخش اول: مواد عمومی
۲۸۸	فصل اول: تعریف دیه و موارد آن
۲۹۲	فصل دوم: ضمان دیه
۲۹۲	فصل سوم: راه‌های اثبات دیه
۲۹۶	فصل چهارم: مسئول پرداخت دیه
۳۰۵	فصل پنجم: مهلت پرداخت دیه
۳۰۷	فصل ششم: موجبات ضمان
۳۲۹	فصل هفتم: تداخل و تعدد دیات
۳۳۴	بخش دوم: مقادیر دیه
۳۳۴	فصل اول: دیه نفس
۳۳۷	فصل دوم: قواعد عمومی دیه اعضاء
۳۴۸	فصل سوم: دیه مقدر اعضاء
۳۴۸	مبحث اول: دیه مو
۳۵۲	مبحث دوم: دیه چشم
۳۵۴	مبحث سوم: دیه بینی
۳۵۹	مبحث چهارم: دیه لاله گوش
۳۶۱	مبحث پنجم: دیه لب
۳۶۲	مبحث ششم: دیه زبان
۳۶۴	مبحث هفتم: دیه دندان
۳۶۸	مبحث هشتم: دیه گردن
۳۶۹	مبحث نهم: دیه فک
۳۷۰	مبحث دهم: دیه دست و پا
۳۷۳	مبحث یازدهم: دیه ستون فقرات، نخاع و نشیمنگاه

۳۷۵	مبحث دوازدهم: ديه دنده و ترقوه.....
۳۷۷	مبحث سيزدهم: ديه ازاله بكارت و افضاء.....
۳۷۹	مبحث چهاردهم: ديه اندام تناسلی و بيضه.....
۳۸۱	مبحث پانزدهم: ديه پستان.....
۳۸۲	فصل چهارم: قواعد عمومی ديه منافع.....
۳۸۳	فصل پنجم: ديه مقرر منافع.....
۳۸۳	مبحث اول: ديه عقل.....
۳۸۴	مبحث دوم: ديه شنوایی.....
۳۸۶	مبحث سوم: ديه بينایی.....
۳۸۷	مبحث چهارم: ديه بویایی.....
۳۸۸	مبحث پنجم: ديه چشایی.....
۳۸۸	مبحث ششم: ديه صوت و گویایی.....
۳۹۰	مبحث هفتم: ديه ساير منافع.....
۳۹۰	فصل ششم: ديه جراحت.....
۳۹۷	فصل هفتم: ديه جنين.....
۳۹۹	فصل هشتم: ديه جنایت بر میت.....
۴۰۳	کتاب پنجم: تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده.....
۴۰۳	فصل اول: جرایم ضد امنیت داخلی و خارجی کشور.....
۴۱۳	فصل دوم: اهانت به مقدسات مذهبی و سوء قصد به مقامات داخلی.....
۴۱۴	فصل سوم: سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی.....
۴۱۶	فصل چهارم: تهیه و ترویج سکه قلب.....
۴۱۸	فصل پنجم: جعل و تزوير.....
۴۲۸	فصل ششم: محو یا شکستن مهر و پلمپ و سرقت نوشته‌ها از اماکن دولتی.....
۴۲۹	فصل هفتم: فرار مجوسین قانونی و اخفای مقصرین.....

فصل هشتم: غصب عناوین و مشاغل.....	۴۳۷
فصل نهم: تخریب اموال تاریخی، فرهنگی.....	۴۳۹
فصل دهم: تقصیرات مقامات و مأمورین دولتی.....	۴۴۶
فصل یازدهم: ارتشا و ربا و کلاهبرداری.....	۴۵۵
فصل دوازدهم: امتناع از انجام وظایف قانونی.....	۴۶۳
فصل سیزدهم: تعدیات مأمورین دولتی نسبت به دولت.....	۴۶۳
فصل چهاردهم: تمرد نسبت به مأمورین دولت.....	۴۷۲
فصل پانزدهم: هتک حرمت اشخاص.....	۴۷۲
فصل شانزدهم: اجتماع و تبانی برای ارتکاب جرایم.....	۴۷۴
فصل هفدهم: جرایم علیه اشخاص و اطفال.....	۴۷۵
فصل هجدهم: جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی.....	۴۸۷
فصل نوزدهم: جرایم بر ضد حقوق تکالیف خانوادگی.....	۴۹۷
فصل بیستم: قسم و شهادت دروغ و افشای سر.....	۵۰۲
فصل بیست و یکم: سرقت و ربودن مال غیر.....	۵۰۳
فصل بیست و دوم: تهدید و اکراه.....	۵۱۲
فصل بیست و سوم: ورشکستگی.....	۵۱۳
فصل بیست و چهارم: خیانت در امانت.....	۵۱۴
فصل بیست و پنجم: احراق و تخریب و اتلاف اموال و حیوانات.....	۵۱۵
فصل بیست و ششم: هتک حرمت منازل و املاک غیر.....	۵۲۵
فصل بیست و هفتم: افترا و توهین و هتک حرمت.....	۵۲۹
فصل بیست و هشتم: تجاهر به استعمال مشروبات الکلی و ولگردی و برد و باخت (قمار، شرط بندی، بخت آزمایی).....	۵۳۱
فصل بیست و نهم: جرایم ناشی از تخلفات رانندگی.....	۵۴۸
فصل سیام: جرایم رایانه‌ای.....	۵۵۸

۵۵۸	بخش یکم: جرایم و مجازات‌ها.....
۵۵۸	فصل یکم: جرایم علیه محرمانگی داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی.....
۵۵۸	مبحث یکم: دسترسی غیرمجاز.....
۵۵۹	مبحث دوم: شنود غیرمجاز.....
۵۵۹	مبحث سوم: جاسوسی رایانه‌ای.....
	فصل دوم: جرایم علیه صحت و تمامیت داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی.....
۵۶۲	مخابراتی.....
۵۶۲	مبحث یکم: جعل رایانه‌ای.....
۵۶۳	مبحث دوم: تخریب و اختلال در داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی.....
۵۶۵	فصل سوم: سرقت و کلاهبرداری مرتبط با رایانه.....
۵۶۸	فصل چهارم: جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی.....
۵۷۱	فصل پنجم: هتک حیثیت و نشر اکاذیب.....
۵۷۳	فصل ششم: مسئولیت کیفری اشخاص.....
۵۸۰	فصل هفتم: سایر جرایم.....
۵۸۲	فصل هشتم: تشدید مجازات‌ها.....
۵۸۴	بخش دوم: آیین دادرسی.....
۵۸۴	بخش سوم: سایر مقررات.....

قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷/۰۹/۱۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام..... ۵۸۶

راهنما

خوانندگان گرامی! لازم به یادآوری است که نشانه‌های درج شده در ابتدای هر ماده قانونی نشانگر درجه اهمیت ماده‌های ذکر شده می‌باشد. به طوری که مواد قانونی که دارای علامت **III** می‌باشند از بیشترین درجه اهمیت نسبت به سایر مواد قانونی برخوردار هستند. که این مواد را ممتاز می‌نامیم و بدیهی است سایر مواد از لحاظ اهمیت آزمونی و کاربردی از اهمیت کمتری برخوردارند. به طوری که علامت‌های **II** **I** در ابتدای سایر مواد قانونی به تدریج نشانگر درجه اهمیت خیلی مهم و مهم می‌باشند.

لازم به ذکر است آن دسته از مواد قانونی که در ابتدای آن‌ها هیچ نشانه‌ای وجود ندارد از درجه اهمیت آزمونی و کاربردی پایین‌تری نسبت به سایر مواد قرار دارند.

قانون مجازات اسلامی

مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱

کتاب اول: کلیات

بخش اول: مواد عمومی

فصل اول: تعاریف

□ **ماده ۱-** قانون مجازات اسلامی مشتمل بر

- ◀ ۱- جرایم
- ◀ ۲- و مجازات‌های حدود، قصاص، دیات و تعزیرات، اقدامات تأمینی و تربیتی،
- ◀ ۳- شرایط و موانع مسئولیت کیفری
- ◀ ۴- و قواعد حاکم بر آن‌ها است.

ماده ۲- هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای

آن مجازات تعیین شده است، **جرم** محسوب می‌شود.

فصل دوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در مکان

▣▣ **ماده ۳-** قوانین جزایی ایران درباره کلیه اشخاصی که در قلمرو

حاکمیت
 ◀ دریا
 زمین،
 جمهوری اسلامی ایران مرتکب جرم شوند
 و هوایی

اعمال می‌شود مگر آنکه به موجب قانون ترتیب دیگری مقرر شده باشد.

▣▣ **ماده ۴- هرگاه** ◀ قسمتی از جرم یا
 در قلمرو حاکمیت
 نتیجه آن

ایران واقع شود، در حکم جرم واقع شده در جمهوری اسلامی ایران است.

▣▣ **ماده ۵-** هر شخص ایرانی یا غیر ایرانی که در خارج از قلمرو

حاکمیت ایران مرتکب یکی از جرایم زیر یا جرایم مقرر در قوانین خاص گردد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌شود و هرگاه رسیدگی به این جرایم در خارج از ایران به صدور حکم محکومیت و اجرای آن منتهی شود، دادگاه ایران در **تعیین مجازات‌های تعزیری**، میزان محکومیت اجرا شده را محاسبه می‌کند.

الف- اقدام علیه

- ◀ نظام،
- ◀ امنیت داخلی یا خارجی،
- ◀ تمامیت ارضی یا
- ◀ استقلال جمهوری اسلامی ایران

ب- جعل

- ◀ مهر،
- ◀ امضا،
- ◀ حکم،
- ◀ فرمان
- ◀ یا دستخط

مقام رهبری یا استفاده از آن،

پ- جعل

- ◀ مهر،
- ◀ امضا،
- ◀ حکم،
- ◀ فرمان یا
- ◀ دستخط رسمی

- ◀ رییس جمهور،
- ◀ رییس قوه قضاییه،
- ◀ رییس و نمایندگان مجلس شورای اسلامی،
- ◀ رییس مجلس خبرگان،
- ◀ رییس دیوان عالی کشور،
- ◀ دادستان کل کشور،
- ◀ اعضای شورای نگهبان،
- ◀ رییس و اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام،
- ◀ وزراء یا معاونان رییس جمهور

و یا استفاده از آن‌ها

- ◀ مراجع قضایی یا
- ت- جعل آراء ◀ اجراییه‌های صادره از این مراجع یا
- ◀ سایر مراجع قانونی

و یا استفاده از آن‌ها

- ث- جعل ◀ اسکناس رایج یا
- ◀ اسناد تعهدآور بانکی ایران و همچنین جعل

◀ اسناد خزانه و
 ▶ صادر شده یا تضمین شده از طرف دولت
 ▶ اوراق مشارکت

یا ▶ تهیه یا
 ▶ سکه قلب در مورد مسکوکات رایج داخل.
 ▶ ترویج

▣ ماده ۶- به جرایم مستخدمان دولت اعم از
 ▶ ایرانی یا
 ▶ غیر ایرانی

که در رابطه با **شغل و وظیفه خود** در خارج از قلمرو حاکمیت ایران

مرتكب شده‌اند و به جرایم
 ▶ مأموران سیاسی و کنسولی و دیگر
 ▶ وابستگان دولت ایران

که از مصونیت سیاسی برخوردارند، طبق قوانین جمهوری اسلامی
 ایران رسیدگی می‌شود.

▣ ماده ۷- علاوه بر موارد مذکور در مواد فوق هر یک از **اتباع
 ایران** در خارج از کشور مرتكب جرمی شود، در صورتی که در

▶ ایران یافت شود و یا
 ▶ طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران
 ▶ به ایران اعاده گردد

محاکمه و مجازات می‌شود مشروط بر اینکه:

الف- رفتار ارتكابی به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران جرم باشد.

ب- در صورتی که جرم ارتكابی از جرایم موجب تعزیر باشد، متهم در محل وقوع جرم محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجرا نشده باشد.

پ- طبق قوانین ایران موجبی برای منع یا موقوفی تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات یا سقوط آن نباشد.

▣ ماده ۸- هرگاه شخص غیر ایرانی در خارج از ایران علیه شخصی ایرانی یا علیه کشور ایران مرتکب جرمی به جز جرایم مذکور در

مواد قبل شود و در ◀ ایران یافت
◀ و یا به ایران اعاده گردد

طبق قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران به جرم او رسیدگی می‌شود، مشروط بر اینکه:

الف- متهم در جرایم موجب تعزیر در محل وقوع جرم، محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجراء نشده باشد.

ب- رفتار ارتكابی در جرایم موجب تعزیر به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران و قانون محل وقوع، جرم باشد.

- ◀ قانون خاص یا
- ◀ **ماده ۹-** مرتکب جرایمی که به موجب
- ◀ عهدنامه‌ها و
- ◀ مقررات بین‌المللی

در هر کشوری یافت شود در همان کشور محاکمه می‌شود، اگر در ایران یافت شود، طبق قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌گردد.

فصل سوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در زمان

▣ ماده ۱۰- در مقررات و نظامات دولتی

- ◀ مجازات و
 - ◀ اقدام تأمینی و تربیتی
- باید به موجب قانونی باشد که

قبل از وقوع جرم مقرر شده است و مرتکب هیچ رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل را نمی‌توان به موجب **قانون مؤخر** به مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی محکوم کرد، لکن چنانچه **پس از وقوع** جرم، قانونی مبنی بر

- ◀ تخفیف یا
- ◀ عدم اجرای مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی یا وضع شود،
- ◀ از جهاتی مساعدتر به حال مرتکب

نسبت به جرایم سابق بر وضع آن قانون تا صدور حکم قطعی، مؤثر خواهد بود. هرگاه به موجب قانون سابق، حکم قطعی لازم‌الاجرا صادر شده باشد، به ترتیب زیر عمل می‌شود:

الف- اگر رفتاری که در گذشته جرم بوده است به موجب قانون لاحق **جرم شناخته نشود**، حکم قطعی **اجراء نمی‌شود** و اگر در جریان اجرا باشد، اجرای آن موقوف می‌شود. در این موارد و همچنین در موردی که حکم قبلاً اجرا شده است، **هیچ‌گونه اثر کیفری بر آن مترتب نیست.**

ب- اگر مجازات جرمی به موجب قانون لاحق، **تخفیف** یابد،

قاضی اجرای احکام موظف است

◀ قبل از شروع به اجراء یا
از دادگاه صادرکننده حکم قطعی،
◀ در حین اجراء

اصلاح آن را طبق قانون جدید تقاضا کند.

محکوم نیز می‌تواند از دادگاه صادرکننده حکم **تخفیف** مجازات را تقاضا نماید. دادگاه صادرکننده حکم، با لحاظ قانون لاحق، مجازات قبلی را **تخفیف** می‌دهد. مقررات این بند در مورد **اقدامات تأمینی و تربیتی** که در مورد اطفال بزهکار اجرا می‌شود نیز جاری است. در این صورت ولی یا سرپرست وی نیز می‌تواند تخفیف اقدام تأمینی و تربیتی را تقاضا کند.

تبصره- مقررات فوق در مورد قوانینی که برای مدت معین و یا موارد خاص وضع شده است، مگر به تصریح قانون لاحق، اعمال نمی‌شود.

رأی وحدت رویه شماره ۴۵ - ۱۳۶۵/۱۰/۲۵ هیئت عمومی دیوان عالی کشور

موضوع:

ماده ۶ قانون مجازات اسلامی مصوب مهر ماه ۱۳۶۱
منصرف از قوانین و احکام الهی است.

متن رأی:

ماده ۶ قانون مجازات اسلامی مصوب مهرماه ۱۳۶۱ که مجازات و اقدامات تأمینی و تربیتی را بر طبق قانونی قرار داده که قبل از وقوع جرم وضع شده باشد منصرف از قوانین و احکام الهی از جمله راجع به قصاص می‌باشد که از صدر اسلام تشریح شده‌اند بنابراین رأی شعبه چهاردهم دیوان عالی کشور که حسب درخواست اولیاء دم و به حکم آیه شریفه «ولکم فی القصاص حیات یا اولی الالباب» بر این مبنا به قصاص صادر گردیده صحیح تشخیص می‌شود.

رأی وحدت رویه شماره ۶۱۶ - ۱۳۷۶/۰۳/۰۶

هیئت عمومی دیوان عالی کشور

موضوع:

ماده ۱۱ قانون مجازات اسلامی در مورد قانون صادرات و واردات کشور که سالانه برای مدت معین وضع می‌شود قابل اعمال نیست.

متن رأی:

به موجب ماده ۵ قانون راجع به واگذاری معاملات ارزی به بانک ملی ایران مصوب اسفندماه سال ۱۳۳۶ و تبصره یک آن صادرکنندگان کالا بایستی در موقع صدور، متعهد شوند که ارز حاصل از صادرات خود را به ایران منتقل داده و به بانک‌های مجاز دولتی بفروشند و مطابق ماده ۷ قانون مذکور تخلف از مفاد پیمان که اصطلاحاً پیمان یا تعهد ارزی نامیده می‌شود جرم محسوب می‌گردد و ماده ۱۳ قانون مقررات صادرات و واردات مصوب سال ۷۲ که صادرکنندگان کالا (به استثنای نفت خام و فرآورده‌های پایین دستی آن) را از تعهد ارزی معاف نموده به معنای جرم ندانستن عمل و یا تخفیف در مجازات مقرر نیست تا مشمول ماده ۱۱ قانون مجازات اسلامی گردیده از مجازات معاف شود بلکه صرفاً ناظر به عدم انعقاد پیمان ارزی در همان

سال ۷۲ می‌باشد به خصوص که ماده اخیرالذکر عدم اعمال مفاد آن را در مورد قوانینی که برای مدت معین و موارد خاص وضع گردیده با صراحت قید کرده است علی‌هذا رأی شعبه ۲۲ دادگاه تجدیدنظر استان تهران که متضمن نقض حکم براءت متخلف از تعهد ارزی و محکومیت وی می‌باشد نتیجتاً صحیح و منطبق با موازین قانونی تشخیص می‌شود.

▣ **ماده ۱۱-** قوانین زیر نسبت به جرایم سابق بر وضع قانون، فوراً

اجراء می‌شود:

الف- قوانین مربوط به تشکیلات قضایی و صلاحیت؛

ب- قوانین مربوط به ادله اثبات دعوا تا پیش از اجرای حکم؛

ج- قوانین مربوط به شیوه دادرسی؛

د- قوانین مربوط به مرور زمان؛

تبصره- در صورتی که در مورد بند (ب)، حکم قطعی صادر شده

باشد، پرونده برای بررسی به دادگاه صادر کننده حکم قطعی ارسال

می‌شود.

فصل چهارم: قانونی بودن جرایم،

مجازات‌ها و دادرسی کیفری

▣ **ماده ۱۲-** حکم به ◀ مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی و
◀ اجرای آن‌ها

باید از طریق دادگاه صالح، به موجب قانون و با رعایت شرایط و

کیفیات مقرر در آن باشد.

▣ **ماده ۱۳-** حکم به ◀ مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی و
◀ اجرای آن‌ها

حسب مورد نباید از میزان و کیفیتی که در
 قانون یا حکم دادگاه

مشخص شده است، تجاوز کند و هرگونه صدمه و خسارتی که از

این جهت حاصل شود، در صورتی که از روی عمد یا تقصیر باشد،

حسب مورد موجب مسئولیت کیفری و مدنی است و در غیر این صورت، خسارت از بیت‌المال جبران می‌شود.

بخش دوم: مجازات‌ها

فصل اول: مجازات‌های اصلی

□ ماده ۱۴- مجازات‌های مقرر در این قانون چهار قسم است:

- الف- حد،
- ب- قصاص
- پ- دیه
- ت- تعزیر

تبصره- چنانچه رابطه علیت بین رفتار شخص حقوقی و خسارت

وارد شده احراز شود ◀ دیه ◀
◀ و خسارت، ◀ قابل مطالبه خواهد بود.

اعمال مجازات تعزیری بر اشخاص حقوقی مطابق ماده (۲۰) خواهد بود.

◀ موجب، ◀
◀ نوع، ◀
◀ میزان و ◀ **ماده ۱۵- حد مجازاتی است که**
◀ کیفیت اجرای آن ◀

در شرع مقدس، تعیین شده است.

◀ نفیس، ◀
◀ اعضا ◀ **ماده ۱۶- قصاص، مجازات اصلی جنایات عمدی بر**
◀ و منافع ◀

است که به شرح مندرج در کتاب سوم این قانون اعمال می‌شود.

◀ مقدر ◀ **ماده ۱۷- دیه اعم از**
◀ و غیر مقدر، ◀

مالی است که در شرع مقدس برای ایراد

◀ جنایت غیرعمدی بر نفیس، اعضا و منافع و یا ◀
◀ جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد، ◀

به موجب قانون مقرر می‌شود.

▣▣▣ ماده ۱۸- تعزیر مجازاتی است که مشمول عنوان

◀ حد، قصاص یا دیه نیست و
 ▶ به موجب قانون در مورد ارتکاب
 محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی

تعیین و اعمال می‌گردد.

نوع، مقدار، کیفیت اجراء و مقررات مربوط به تخفیف، تعلیق، سقوط و سایر احکام تعزیر به موجب قانون تعیین می‌شود، دادگاه در صدور حکم تعزیری، با رعایت مقررات قانونی، موارد زیر را مورد توجه قرار می‌دهد:

- الف- انگیزه مرتکب و وضعیت ذهنی و روانی وی حین ارتکاب جرم،
- ب- شیوه ارتکاب جرم، گستره نقض وظیفه و نتایج زیان‌بار آن،
- پ- اقدامات مرتکب پس از ارتکاب جرم،
- ت- سوابق و وضعیت فردی، خانوادگی و اجتماعی مرتکب و تأثیر تعزیر بر وی.

تبصره ۱- چنانچه دادگاه در حکم صادره مجازات حبس را بیش از حداقل مجازات مقرر در قانون تعیین کند، باید مبتنی بر بندهای مقرر در این ماده و یا سایر جهات قانونی، علت صدور حکم به بیش

از حداقل مجازات مقرر قانونی را ذکر کند و عدم رعایت مفاد این تبصره موجب مجازات انتظامی درجه چهار می‌باشد.

▣▣▣ ماده ۱۹-۱- مجازات‌های تعزیری به هشت درجه تقسیم می‌شود:

درجه ۱-

- ◀ حبس بیش از بیست و پنج سال.
- ◀ جزای نقدی بیش از دو میلیارد و هشتصد میلیون (۲,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.
- ◀ مصادره کل اموال.
- ◀ انحلال شخص حقوقی.

درجه ۲-

- ◀ حبس بیش از پانزده تا بیست و پنج سال.
- ◀ جزای نقدی بیش از یک میلیارد و پانصد میلیون (۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا دو میلیارد و هشتصد میلیون (۲,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.

درجه ۳-

- ◀ حبس بیش از ده تا پانزده سال.
- ◀ جزای نقدی بیش از یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یک میلیارد و پانصد میلیون (۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.

درجه ۴-

- ◀ حبس بیش از پنج تا ده سال.
- ◀ جزای نقدی بیش از پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.
- ◀ انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی.

درجه ۵-

- ◀ حبس بیش از دو تا پنج سال.
- ◀ جزای نقدی بیش از دویست و چهل میلیون (۲۴۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.
- ◀ محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از پنج تا پانزده سال.
- ◀ ممنوعیت دائم از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی.
- ◀ ممنوعیت دائم از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی.

درجه ۶-

- ◀ حبس بیش از شش ماه تا دو سال.
- ◀ جزای نقدی بیش از شصت میلیون (۶۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا دوپست و چهل میلیون (۲۴۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال:
- ◀ شلاق از سی و یک تا هفتاد و چهار ضربه و تا نود و نه ضربه در جرایم منافی عفت.
- ◀ محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از شش ماه تا پنج سال.
- ◀ انتشار حکم قطعی در رسانه‌ها.
- ◀ ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال.
- ◀ ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال.
- ◀ ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری توسط اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال.

درجه ۷-

- ◀ حبس از نود و یک روز تا شش ماه.
- ◀ جزای نقدی بیش از سی میلیون (۳۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا شصت میلیون (۶۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.
- ◀ شلاق از یازده تا سی ضربه.
- ◀ محرومیت از حقوق اجتماعی تا شش ماه.

درجه ۸-

◀ حبس تا سه ماه.

◀ جزای نقدی تا سی میلیون (۳۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.

◀ شلاق تا ده ضربه.

تبصره ۱- موارد محرومیت از حقوق اجتماعی همان است که در مجازات‌های تبعی ذکر شده است.

تبصره ۲- مجازاتی که حداقل آن منطبق بر یکی از درجات فوق و حداکثر آن منطبق با درجه بالاتر باشد، از درجه بالاتر محسوب می‌شود.

تبصره ۳- در صورت تعدد مجازات‌ها، مجازات شدیدتر و در صورت عدم امکان تشخیص مجازات شدیدتر، مجازات حبس ملاک است. همچنین اگر مجازاتی با هیچ یک از بندهای هشت گانه این ماده مطابقت نداشته باشد، مجازات درجه هفت محسوب می‌شود.

تبصره ۴- مقررات این ماده و تبصره‌های آن تنها جهت تعیین درجه مجازات است و تأثیری در میزان حداقل و حداکثر مجازات‌های مقرر در قوانین جاری ندارد.

تبصره ۵- ضبط اشیاء و اموالی که در

- ◀ ارتکاب جرم به کار رفته یا
 - ◀ مقصود از آن به کارگیری
- از شمول این ماده و بند (ب) در ارتکاب جرم بوده است

ماده (۲۰) خارج و در مورد آنها برابر ماده ۲۱۵ این قانون عمل خواهد شد. در هر مورد که حکم به مصادره اموال صادر می‌شود باید هزینه‌های متعارف زندگی محکوم و افراد تحت تکلف او مستثنی شود.

تبصره ۶^۱ - تمام حبس‌های ابد غیرحدی مقرر در قانون، به حبس درجه یک تبدیل می‌شود.

درجه مجازات (تعزیری)	حبس	شلاق	جزای نقدی	محرومیت از حقوق اجتماعی	ویژه اشخاص حقوقی	مصادره اموال	انفصال	انتشار حکم در رسانه ها
درجه ۱	بیش از ۲۵ سال	-	بیش از ۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون ریال	-	اتحلال	کل اموال	-	-
درجه ۲	بیش از ۱۵ تا ۲۵ سال	-	بیش از ۱ میلیارد و ۵۰۰ میلیون تا ۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون ریال	-	-	-	-	-
درجه ۳	بیش از ۱۰ تا ۱۵ سال	-	بیش از ۱ میلیارد تا ۱ میلیارد و ۵۰۰ میلیون ریال	-	-	-	-	-

درجه مجازات (تعزیری)	حبس	شلاق	جزای نقدی	محرومیت از حقوق اجتماعی	ویژه اشخاص حقوقی	مصادره اموال	انفصال	انتشار حکم در رسانه ها
درجه ۴	بیش از ۵ تا ۱۰ سال	-	بیش از ۵۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد ریال	-	-	-	دائم از خدمات عمومی و دولتی	-
درجه ۵	بیش از ۳ تا ۵ سال	-	بیش از ۲۴۰ میلیون تا ۵۰۰ میلیون ریال	بیش از ۵ تا ۱۵ سال	- ممنوعیت دائم از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی - ممنوعیت دائم از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی	-	-	-

درجه مجازات (تعزیری)	حبس	شلاق	جزای نقدی	محرومیت از حقوق اجتماعی	ویژه اشخاص حقوقی	مصادره اموال	انفصال	انتشار حکم در رسانه ها
۴ درجه	بیش از ۶ ماه تا ۲ سال	از ۳۱ تا ۹۹ ضربه	بیش از ۶۰ میلیون تا ۲۴۰ میلیون ریال	بیش از ۶ ماه تا ۵ سال	- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی / حداکثر تا ۵ سال - ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه / حداکثر تا ۵ سال - ممنوعیت اصدار برخی اسناد تجاری حداکثر تا ۵ سال	-	-	انتشار حکم قطعی

درجه مجازات (تعزیری)	حبس	شلاق	جزای نقدی	محرومیت از حقوق اجتماعی	ویژه اشخاص حقوقی	مصادره اموال	انفصال	انتشار حکم در رسانه ها
درجه ۷	بیش از ۹۱ روز تا ۶ ماه	از ۱۱ تا ۳۰ ضربه	بیش از ۳۰ تا ۶۰ میلیون ریال	تا ۶ ماه	-	-	-	-
درجه ۸	تا ۳ ماه	تا ۱۰ ضربه	تا ۳۰ میلیون ریال	-	-	-	-	-

رای وحدت رویه شماره ۷۴۴ - ۱۳۹۴/۰۸/۱۹ هیئت عمومی دیوان عالی کشور

موضوع:

در مواردی که مجازات بزه حبس توأم با جزای نقدی تعیین گردیده، کیفر حبس ملاک تشخیص درجه مجازات و بالتیجه صلاحیت دادگاه است.

متن رای:

مطابق ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی، قانون گذار هر یک از مجازات‌ها را در درجه‌ای خاص قرار داده که قرار گرفتن هر مجازات در مرتبه‌ای معین در عین حال مبین شدت و ضعف آن کیفر نیز می‌باشد، لکن در هر یک از این درجات نیز کیفرهای غیرمتجانس وجود دارد که به لحاظ عدم امکان سنجش آنها با یکدیگر، تشخیص کیفر اشد در بین آنها بعضاً با اشکال مواجه می‌گردد؛ به منظور رفع اشکال، تبصره ۳ ماده ۱۹ قانون یاد شده، در مقام بیان قاعده، مقرر می‌دارد: ... در صورت تعدد مجازات‌ها و عدم امکان تشخیص مجازات شدیدتر، مجازات حبس ملاک است...؛ علاوه بر این در قانون مجازات اسلامی و سایر قوانین جزایی، از جزای نقدی به عنوان «بديل مناسب‌تر» مجازات حبس (در مقام تخفیف و تبدیل آن مجازات) و کیفر جایگزین مجازات حبس که

علی القاعده ماهیت خفیف‌تر و ملایم‌تری از حبس دارد، استفاده شده است و عرف و سابقه قانون‌گذاری در کشور ما نیز حکایت از صحت چنین استنباطی دارد. بنا به مراتب مذکور، به نظر اکثریت اعضای هیئت عمومی دیوان عالی کشور، در مواردی که مجازات بزه حبس توأم با جزای نقدی تعیین گردیده، کیفر حبس ملاک تشخیص درجه مجازات و بالتیجه صلاحیت دادگاه است.

▣ **ماده ۲۰-** در صورتی که شخص حقوقی براساس ماده (۱۴۳)

این قانون مسئول شناخته شود، با توجه به شدت جرم ارتكابی و نتایج زیان بار آن، به یک تا دو مورد از موارد زیر محکوم می‌شود؛ این امر مانع از مجازات شخص حقیقی نیست:

الف- انحلال شخص حقوقی.

ب- مصادره کل اموال.

پ- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال.

ت- ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال.

ث- ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری حداکثر برای مدت پنج سال.

ج- جزای نقدی.

چ- انتشار حکم محکومیت به وسیله رسانه‌ها.

تبصره- مجازات موضوع این ماده در مورد اشخاص حقوقی

◀ دولتی و یا

◀ عمومی غیردولتی

◀ در مواردی که اعمال حاکمیت می‌کنند،

اعمال نمی‌شود.

▣ **ماده ۲۱-** میزان جزای نقدی قابل اعمال بر اشخاص حقوقی

حداقل دو برابر و حداکثر چهار برابر مبلغی است که در قانون

برای ارتکاب آن به وسیله اشخاص حقیقی تعیین می‌شود.

▣ ماده ۲۲- ◀ انحلال شخص حقوقی و ◀ زمانی اعمال می‌شود
◀ مصادره اموال آن

که برای ارتکاب جرم به وجود آمده، یا با انحراف از هدف مشروع نخستین، فعالیت خود را منحصراً در جهت ارتکاب جرم تغییر داده باشد.

فصل دوم: مجازات‌های تکمیلی و تبعی

▣ ماده ۲۳^۱- دادگاه می‌تواند فردی را که به

◀ حد،
◀ قصاص
◀ یا مجازات تعزیری

محکوم کرده است

با رعایت شرایط مقرر در این قانون، متناسب با جرم ارتكابی و خصوصیات وی به یک یا چند مجازات از مجازات‌های تکمیلی بندها و تبصره‌های این ماده محکوم نماید؛

الف- اقامت اجباری در محل معین.

ب- منع از اقامت در محل یا محل‌های معین.

پ- منع از اشتغال به شغل، حرفه یا کار معین.

- ت- انفصال از خدمات دولتی و عمومی.
- ث- منع از رانندگی با وسایل نقلیه موتوری و یا تصدی وسایل موتوری.
- ج- منع از داشتن دسته چک و یا اصدار اسناد تجارتي.
- چ- منع از حمل سلاح.
- ح- منع از خروج اتباع ایران از کشور.
- خ- اخراج بیگانگان از کشور.
- د- الزام به خدمات عمومی.
- ذ- منع از عضویت در احزاب، گروه‌ها و دستجات سیاسی یا اجتماعی.
- ر- توقیف وسایل ارتکاب جرم یا رسانه یا مؤسسه دخیل در ارتکاب جرم.
- ز- الزام به یادگیری حرفه، شغل یا کار معین.
- ژ- الزام به تحصیل.
- س- انتشار حکم محکومیت قطعی.
- تبصره ۱-** مدت مجازات تکمیلی بیش از دوسال نیست، مگر در مواردی که قانون به نحو دیگری مقرر نماید.
- تبصره ۲-** چنانچه مجازات تکمیلی و مجازات اصلی از یک نوع باشد، فقط مجازات اصلی مورد حکم قرار می‌گیرد.
- تبصره ۳-** آیین‌نامه راجع به کیفیت اجرای مجازات تکمیلی ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون، توسط وزیر دادگستری تهیه می‌شود و به تصویب رییس قوه قضاییه می‌رسد.